

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) GARBARSKA 7—2.

Nr.

Wilno, dnia 30 września 1935 r.

1362.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

	Dział.	Str.
1. Sprawa stosunków polsko-litewskich w ujęciu "Rytasa"-	I.	1.
K r o n i k a .		
2. Sprawa stosunków polsko-litewskich i litewsko-niemiec-
kich w ujęciu premjera Tubelisa.-	"	2.
3. Dokoła pobytu delegacji litewskiej w Londynie.-	"	"
4. Dokoła ujednostajnienia prawa wekslowego w państwach
bałtyckich.-	"	"
5. Przyjazd francuskiego attaché wojskowego do Kowna.	"	"

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

6. Prasa litewska o rozruchach włościańskich na Litwie.	III.	"
K r o n i k a .		
7. Skreślenie prawników z listy adwokackiej.-	"	3.
8. Zmiany personalne w armji.-	"	"
9. Dymisja wiceburmistrza m. Telsz.-	"	"
10. Likwidacja organizacyj studenckich.-	"	"
11. Nowy sekretarz generalny zw. narodowców.-	"	"
12. Podburzające odezwy na prowincji.-	"	"
13. Zlikwidowanie organizacyj lewicowych.-	"	"
14. Uruchomienie nowej szkoły.-	"	"

V. LITWINI PRUSCY.

K r o n i k a .

15. Demonstracje antylitewskie w Prusach Wschodnich.-	V.	"

VII SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

16. Państwa sygnatarjusze a sprawa kłajpedzka.	VII.	4.
17. Wybory kłajpedzkie w ujęciu prasy litewskiej.-	"	"

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

1/. SPRAWA STOSUNKÓW POLSKO-LITEWSKICH W UJĘCIU "RYTASA".
"Rytas" Nr. 222 z 28.IX.1935 r. Art.dr. Pakalniszkisa p.t. "Poważny krok naprzód". Streszczenie:

Prasa zagraniczna zakomunikowała niedawno o porozumieniu polsko-litewskim, ogłaszając nawet tekst porozumienia. Prasa, lubiąca sensacje oczywiście pośpieszyła z temi wiadomościami. "Elta" czuła się zmuszona wiadomość zdemontować. Innemi słowy porozumienia jeszcze niema, lecz rokowania mogły się odbyć. Istotnie, w jakiś czas potem sama "Elta" podała do wiadomości społeczeństwu, że rozmowy między pp.Lozorajtisem i Beckiem istotnie się odbywają.

Ta zadawalniająca myślący ogół litewski wiadomość nabiera jeszcze większego znaczenia politycznego, gdy się przeczyta oświadczenie premjera Tubelisa, zamieszczone w "Cichago Tribune".

Mówiąc o stosunkach Litwy z sąsiadami premier słusznie podkreślił, że Litwa nie ma zatargu z Niemcami, lecz Niemcy wywołały zatarg z Litwą. Wiadomą jest rzeczą, co Niemcy robiły i robią by zmusić Litwę do uległości względem polityki niemieckiej na obszarze Kłajpedy. Prasa, radio, koncentracja wojska na pograniczu litewskim, niekulturalne napaści i pogróżki oficjalnych osobistości niemieckich, a nawet osobistości pełniące obowiązki kanclerza Rzeszy i prezydenta - wszystko to stosowano i stosuje się względem Litwy, zwłaszcza dla nastraszenia ludności Kłajpedy w przedzień wyborów. W normalnych czasach byłoby rzeczą niesłychaną, ażeby 4 ministrowie niemieccy, w tej liczbie minister spraw zagranicznych, wydali zatwierdzone swemi podpisami pismo o charakterze pamfletowym, którego niepodobna nazwać inaczej, jak zbiorem niekulturalnych połażanek, oszczerstw i pogróżek. Przy pomocy takich środków nie utrzymuje się dobrych stosunków między sąsiadami.

Szczególne znaczenie jednak w obecnych warunkach ma oświadczenie p.Tubelisa o stosunkach polsko-litewskich. Premier oświadczył, że Litwini nie mogą się wyrzec pretensyj do Wilna, lecz skoro Polska pozostawi tę kwestję otwartą, być może obecna sytuacja się zmieni. Innemi słowy, rząd litewski nie wyrzekając się swych pretensyj, zgodziłby się odłożyć na przyszłość rozstrzygnięcie problemu wileńskiego i gdyby Polska zgodziła się uważać ten problem za nierozstrzygnięty, rokowania w sprawie unormowania stosunków mogłyby przynieść pozytywne rezultaty.

Wydaje się, że oświadczenie to ma wielkie znaczenie polityczne, gdyż zmieniając dotychczasową taktykę rządu lit. otwiera drzwi przed nową aktywną polityką zagraniczną. Przed paru laty, zanim nie został zawarty pakt polsko-niemiecki, istniały znacznie lepsze warunki osiągnięcia pozytywnych rezultatów, o których się mówi w oświadczeniu premjera. Jednak nigdy nie jest zapóźno na dobre posunięcia. Trzeba się więc spodziewać, że i obecnie nowa taktyka rządu litewskiego da odpowiednie rezultaty. Należy sądzić, że politycy polscy również zrozumieją doniosłość takiego kroku litewskiego, odpowiednio go ocenią i ze swej strony dołożą wysiłków, by dobre stosunki normalne istotnie były realizowane.

Wydaje się, że po takim oświadczeniu niema zasadniczych przeszkód, któreby uniemożliwiły praktyczne i konkretne rozwiązanie problemu i wznowienie stosunków. O ile Polska stawiać będzie zasadnicze przeszkody, lub też takie konkretne żądania, które wychodzą poza granice sprawy wznowienia normalnych stosunków sąsiedzkich, to wypadłoby sądzić, że Polska istotnie związała się z Niemcami przy pomocy pewnych potajemnych zobowiązań, lub też wyzyskując międzynarodowe okoliczności pragnęłaby ograniczyć suwerenność Litwy. W pierwszym i drugim wypadku Polska uczyniłaby porozumienie rzeczą nie do pomyślenia i tego rodzaju polityką przyniosłaby korzyść jedynie żywiolom, które jednakowo pracują zarówno na szkodę Litwy jak też Polski.

W ten sposób po oświadczeniu premjera okoliczności tak się zmieniły, że pozytywne rezultaty rokowań p.Lozorajtisa z p.Beckiem mogłyby być jedynie naturalnem zakończeniem nowej polityki. Uregulowanie stosunków z Polską otrząsnęłoby politykę litewską z niepotrzebnych więzów i umożliwiłoby lit.politykom skuteczniejszą obronę niepodległości litewskiej na forum międzynarodowym. Byłoby to zaś szczególnie doniosłe, zwłaszcza w chwili, kiedy rasizm chciałby zatopić w obcej krwi swe niepowodzenie w ojczyźnie. /A-8/24 /.

K r o n i k a .

2/. SPRAWA STOSUNKÓW POLSKO-LITEWSKICH I LITEWSKO-NIEMIECKICH W UJĘCIU PREMJERA TUBELISA. Prasa kowieńska z 26.IX.1935 r. zamieszcza urywek wywiadu udzielonego przez premiera Tubelisa korespondentowi "Chicago Tribune" w sprawie stosunków polsko-litewskich i litewsko-niemieckich. Co do naszych przeciwności w stosunku do Polski, to patrząc naprzód ma prawo naród spoglądać również wstecz. Nie możemy się zrzec Wilna i o ile Polska pozostawi tę kwestę otwartą dla powzięcia decyzji w przyszłości, to istnieje możliwość zmiany obecnej sytuacji. Jednym z czynników, przeszkadzających ustaleniu normalnych stosunków między Litwą a Polską jest istnienie większej grupy Polaków, która nie wierzy w stałość małych państw w Europie. Rząd litewski nie wierzy, aby niemieckie groźby były obecnie poważne. Litwa gotowa jest do sprzeciwiania się wszelkim atakom na jej prawa suwerenne. Nasze stosunki z Sowietami stały się dobre od chwili podpisania umowy z Moskwą i między Litwą a ZSSR niema rozbieżności zdań. /A - 8 /24 /.

3/. DOKOŁA POBYTU DELEGACJI LITEWSKIEJ W LONDYNIE. Prasa kowieńska z 27.IX.1935 r.: Delegacja litewskich kupców i przemysłowców, która bawi obecnie w Anglii jest gościnnie podejmowana w Londynie i innych miastach angielskich. /A- 2/.

4/. DOKOŁA UJEDNOSTAJNIENIA PRAWA WEKSLOWEGO W PAŃSTWACH BAŁTYCKICH. Prasa kowieńska z 27.IX.1935 r.: Pisma estońskie donoszą, iż Łotwa zaproponowała ujednostajnienie prawa wekslowego. O ile Estonia się na to zgodzi, prawo wekslowe będzie ujednostajnione we wszystkich trzech państwach bałtyckich, gdyż Łotwa i Litwa już je ujednostajniły poprzednio. /K /.

5/. PRZYJAZD FRANCUSKIEGO ATTACHÉ DO KOWNA. Prasa kowieńska z 27.IX.1935 r.: Dn.26.IX.1935 r. przybył do Kowna francuski attaché wojskowy major Ganeval. /A - 14/.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

6/. PRASA LITEWSKA O ROZRUCHACH WŁOŚCIAŃSKICH NA LITWIE. "L.Aidas" Nr. 221 z 26.IX.1935 r. Art.p.t. "Kto mać spokój na wsi". Streszczenie:

Władze otrzymują coraz więcej próśb o oczyszczenie wsi od burzycieli spokoju. W prósbach tych uskarżają się rolnicy, że wobec b.małej liczby policji na prowincji wszelkiego rodzaju burzyciele terroryzują spokojną ludność.-

Ze spisu osób, zatrzymanych przez władze bezpieczeństwa w czasie rozruchów widać, że większa część burzycieli spokoju składa się nie z rolników a z różnych rzemieślników, robotników i wogóle osób nieposiadających najczęściej żadnego majątku. Przyłączają się do nich tylko rolnicy, których długi przewyższają majątek. Wszystko to świadczy, że rolników pragną dziś ująć w swe ręce obce wsi żywioły, dążąc do wyzyskania ciężkiej sytuacji włościan na cele niemające nic wspólnego z interesami rolniczymi. Wieś litewska musi być oczyszczona od tych burzycieli.

"Lietuvos Aidas" Nr. 22 z 27.IX.1935 r.Art.p.t."Po nowej wiadomości": Im więcej wiadomości nadchodzi z prowincji o wypadkach w Grażyszkach, tem więcej się wyjaśniają kulisy tych wypadków. Już za czasów sejmowych okolice Grażyszek oddawały sporo głosów na listy komunistyczne. Pozatem uderza wielka stosunkowo liczba kolonistów niemieckich biorących udział w rozruchach. W związku z tem jasną staje się rzecz, że propaganda niemiecka dąży do wyzyskania wszelkiego nieładu na Litwie przeciwko interesom litewskiego narodu i państwa. W obliczu wypadków w Grażyszkach wszystkie lojalne dla państwa kierunki społeczne powinny stanowczo potępić burzycieli ładu. Wymaga tego interes państwa.

"Musu Rytojus" Nr. 75 z 27.IX.1935 r.: Art.p.t. "Pędźmy precz prowokatorów".: Ciemne żywioły wciąż wywołują niepokój na prowincji, chwytając się podstępów i oszustwa. W wielu miejscowościach Suwalszczyzny ci burzyciele tak się dali rolnikom we znaki, że włościanie postanowili sami ich poskromić i chwytając burzycieli oddali ich władzom bezpieczeństwa. Różnym prowokatorom i burzycielom ładu chodzi o wywołanie w kraju rozruchów. Nietrudno zrozumieć komu te rozruchy są potrzebne. Dlatego też należy pędzić precz prowokatorów, którzy pęknie przemawiając prowadzą kraj do zguby.

K r o n i k a .

7/. SKRESZENIE PRAWNIKÓW Z LISTY ADWOKACKIEJ. Prasa kowieńska z 27.IX.1935 r.: Z rozporządzenia ministra Sprawiedliwości 6 adwokatów zostało pozbawionych prawa praktyki. Są nimi: prof. A. Janulajtis, doc. K.Szałkauskas, doc. T.Petkewiczus, doc. A. Tamoszajtis, burmistrz A.Merkis i dr.jur.R.Rabinawiczus. /C -19/3 /.

8/. ZMIANY PERSONALNE W ARMII. Prasa kowieńska z 27.IX.35. Na mocy aktu prezydenta państwa dowódcą III dywizji piechoty został zamienowany gen.Adamkiewiczus; dowódca I pułku piechoty płk.Reklajtis został zamienowany dowódcą III dywizji piechoty. Dowódca szkoły oficerskiej pułk.gen.szt.Sprangauskas został zamienowany szefem sztabu I dywizji. Podpułk. gen.szt. Gustajtis obejmuje dowództwo I pułku piechoty, zaś osobisty adjutant p.prezydenta państwa podpułk. Szakmanas został mianowany pułkownikiem i dymisjonowany. Adjutantem prezydenta państwa został major intendenty Szliogeris./C-13/4 /.

9/. DYMISJA WICEBURMISTRZA TELSZA. Prasa kowieńska z 27.IX.1935 r.: Wiceburmistrz m.Telsz F.Milewiczus podał się do dymisji. /C -23 /.

10/. LIKWIDACJA ORGANIZACJI STUDENCKICH. Prasa kowieńska z 28.IX.1935 r.: Senat Uniwersytetu W.W. uchwalił skreślenie z rejestru organizacji studenckich: związki towarzystw wydziałowych, organizację studentów abstynentów, studentów literatów "Bractwo pióra" oraz t-wo sjonistów -rewizjonistów. Rejestracja powyższych organizacji została odwołana powodu, iż nie przytrzymywały się one 198 § regulaminu U.W.W. wymagającego co semestr składania sprawozdania z działalności, składu zarządu i spisu członków. /C-29 /1 /.

11/. NOWY SEKRETARZ GENERALNY ZW.TAUTININKÓW. Prasa kowieńska z 28.IX.1935 r.: Jak donosi "L.A." w tych dniach na miejsce udającego się zagranicę p.W.Rastonisa generalnym sekretarzem zw. narodowców został przez prezesa związku zamienowany dr.Szymon Janawiczus. Funkcje sekretarza przejmie on w pierwszych dniach przyszłego miesiąca. Dr.Janawiczus urodził się i zamieszkiwał w pow.olicim. Ukończył on wydział medyczny w Warszawie. Był od lat kilkunastu czynnym członkiem najpierw partji "Peżanga", a następnie zw.narodowców. Ostatnio od kilku lat był prezesem olickiego oddziału tego związku i prócz tego zajmował się praktyką lekarską. /C -6 /6/.

12/.PODBURZAJĄCE ODEZWY NA PROWINCJI. Prasa kowieńska z 26.IX.1935 r.: Rolnicy z okolic Birż, otrzymując pisma za pośrednictwem mleczarni, znajdowali w nich odezwy, nawołujące do strejku, nie płacenia podatków i t.d. Śledztwo wykazało, iż odezwy drukował na szapirografie niejaki P.Panuksnis, sekretarz oddziału zw.młodzieży litewskiej. Został on aresztowany, jak również 4 jego towarzysze. /C -38 /.

13/. ZLIKWIDOWANIE ORGANIZACJI LEWICOWYCH. Prasa kowieńska z 26.IX.1935 r.: Komisja dla rejestracji organizacji przy urzędzie kowieńskiego naczelnika powiatu zamknęła następujące organizacje: litewskie t-wo kulturalne im.Kudyrki, t-wo miłośników książek i kowieńskie t-wo pomocy niezamożnej młodzieży uczącej się, t-wo marynarzy "Inkaras", litewski związek ogrodników, związek właścicieli autobusów, żydowską partję ludową /Volkspartei/, litewskie t-wo trzeźwości, partję sjonistów-socjalistów, kowieński komitet litewskiej partji socjaldemokratycznej, sekcję kobiecą przy partji socjaldemokratycznej i in. /C -8/.

14/. URUCHOMIENIE NOWEJ SZKOŁY. "L.Aidas" z 26.IX.1935 r.: Dnia 25 września uruchomiona została w Ucieanie nowa szkoła licząca 6 kompletów. /C -17/1/.

V. LITWINI PRUSCY .

K r o n i k a .

15/. DEMONSTRACJE ANTYLITEWSKIE W PRUSACH WSCHODNICH. Prasa litewska z 26.IX.1935 r.: W Prusach Wschodnich nadal jest prowadzona ostra agitacja przeciwlitewska. W tych dniach odbyły się demonstracje nietylko w Tylży, lecz również we Wrocławiu i Hamburgu.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

16/. PAŃSTWA SYGNATARJUSZE A SPRAWA KŁAJPEDZKA. Prasa kowieńska z 27 i 28.IX.1935 r.: Jak donoszą 3 państwa sygnatarjusze porozumiały się, aby dnia 27 h.m. uczynić demarche u niemieckiego rządu i wyrazić, iż państwa sygnatarne są zupełnie zadowolone z wykonywania przez rząd litewski Statutu, że nic one nie mogą zarzucić zmiany ustawy wyborczej i że skonstatowały szczerą chęć zarządu litewskiego do złagodzenia stosunków litewsko-niemieckich. Państwa sygnatarjusze, komunikując powyższe, mają wyrazić nadzieję, że i rząd niemiecki okaże dobrą wolę i narówni z rządem litewskim poczyni kroki, zmierzające do uspokojenia i naprawy wzajemnych stosunków.

Wręczona przez państwa sygnatarjusze nota wskazuje, że Litwa dotychczas nigdzie nie złamała kłajpedzkiego Statutu i jak widać z oświadczeń rządu litewskiego i w przyszłości nie będzie ich łamać. Rządy wszystkich trzech państw oświadczają, iż rząd litewski wykazał się dobrą wolę wykonywania zobowiązań, dotyczących autonomji Kłajpedy we wszystkich dziedzinach. Widać to zwłaszcza z tego, iż rząd litewski nie rozwiązał ostatniego kłajpedzkiego Sejmiku, lecz czekał aż upłynie jego kadencja, chociaż Sejmik przeżywał wielkie trudności. Chociaż Statut nie przewiduje kiedy muszą się odbyć nowe wybory, rząd litewski natychmiast je ogłosił. Zważywszy na nader lojalne ustosunkowanie się rządu litewskiego, rządy Brytanji, Francji i Włoch proszą, aby rząd niemiecki uznał to bez zarzutu litewskie oświadczenie i aby również ze swej strony poczynił wszystko w tymże duchu, co i rząd litewski, aby przyczynić się do poprawienia stosunków litewsko-niemieckich. /E -8 /.

17/. WYBORY KŁAJPEDZKIE W UJĘCIU PRASY LITEWSKIEJ. "Liet. Aidas" Nr.223 z 28.IX.1935 r. Art.p.t. "Przeddzień wyborów do Sejmiku kłajpedzkiego". Streszczenie:

Poraz pierwszy wybory do Sejmiku kłajpedzkiego są oczekiwane z takim napięciem. Napięcie to wywołane zostało przez niesłychaną propagandę niemiecką przeciwko Litwie. Propaganda ta przybrała w ostatnich czasach formę otwartych pogroźek. Sam kanclerz niemiecki wypowiedział pod adresem Litwy słowa, które nie mogły nie wywołać powszechnej troski.

Państwa sygnatarjusze gruntownie zapoznały się z niemieckimi zarzutami pod adresem Litwy. W wyniku tego zapoznania się wszystkie zarzuty jako bezpodstawne odpadły. Sygnatarjusze stwierdzili, że Litwa lojalnie konwencji kłajpedzkiej przestrzega.-

Spowodu sztucznie wytworzonej naprężonej sytuacji politycznej, wybory kłajpedzkie odbywają się w atmosferze niezupełnie normalnej. Rząd lit. uczynił wszystko by zapewnić swobodę wyborów. Nie jest jego winą, że zewnętrzne wpływy, którym się trudno oprzeć na te wybory oddziałują. Spodziewać się należy, że ludność Kłajpedy zrozumie, iż przyszłość Kraju Kłajpedzkiego zależy od jego zrośnięcia się z innymi częściami państwa litewskiego. Skoro sami Niemcy skonstatowali, że obszar Saary po powrocie do Niemiec zaczyna gospodarczo podupadać, czegoż doczekałaby się Kłajpeda, której cały rozwój zależy od tego, iż jest ona jedynym wyjściem Litwy na morze. Kłajpedzianie nie powinni o tem zapominać.

"L.Žinios" Nr.221 z 27.IX.1935 r. Art.p.t. "W sprawie wyborów do Sejmiku kłajpedzkiego": Obecnych wyborów do Sejmiku kłajpedzkiego niepodobna nazwać całkiem normalnymi, gdyż b.wiele w nich sztuczności, na którą składa się działalność hitlerowców i imperjalistycznej polityka sąsiada. Niema w Kłajpedzie siły, któraby to zrównoważyła. Mimo to kłajpedzianie mogą być całkiem spokojni o to, że prawa ich będą chronione. Kłajpedzianie nie powinni poddać się pogroźkom hitlerowców. Pogroźki te bowiem nic nie skórają. Są w Europie siły większe niż Hitler. Siły te utrzymają ład.

"L.Žinios" Nr.222 z 28.IX.1935 r. Art.p.t. "Słałość, pokój i demarche sygnatarjuszy w Berlinie": Liga Narodów zdecydowała się na użycie sankcyj względem państwa, które rozpocznie wojnę. Jest to rzecz b.ważna. Łączy się z tem demarche państw sygnatarjuszy w Berlinie. Państwa te ostrzegły Niemcy przed wtracaniem się do spraw wewnętrznych Litwy, zachęcając jednocześnie Niemcy do przywrócenia normalnych z Litwą stosunków. Gdy się do tego doda jeszcze dążenie do unormowania stosunków polsko-litewskich, łatwo się przekonać, że stosunki międzynarodowe zaczynają być regulowane na zasadach Ligi Narodów, co jest b.ważne. /E -9 /.-

